

НЕ ЗАБРАВЯЙТЕ, НО НЕ ОТМЪЩАВАЙТЕ!

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

Брой 21 • год. ХСVII • 12 ноември 2021 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА СТДБ И ТНИ УЧАСТВАХА В ТЪРЖЕСТВЕННОТО ЧЕСТВАНЕ НА ДЕНЯ НА БУДИТЕЛИТЕ В СТОЛИЦАТА

На 31 октомври по инициатива на Академията за иновации и развитие тържествено бе почетена паметта на българските народни будители пред паметника на Паисий Хилендарски в София. Честването бе открито с празнично слово на академик проф. д-р инж. Иван Величков – председател на Академията. В нелеката историческа съдба на народа ни родолюбивата и величава дейност на плеядата просветители и революционери сякаш намира своя завършен вид в стиха на Добри Чинтулов, който всеки от нас знае наизуст - „стани, стани юнак балкански, от сън дълбок се събуди“. Светите братя Кирил и Методий, Климент Охридски, Наум, Ангеларий, Сава и Горазд, Паисий Хилендарски, Софроний Врачански, Добри Чинтулов, Петър Берон, братя Миладинови, Капитан Петко войвода, Петко Славейков, Захари Стоянов, Васил Левски, Христо Ботев, Иван Вазов отдавна са се превър-

нали в светци в народната памет на българите, защото са будели умовете им, като са ги измъквали от мрака на незнанието, безверието и робството. Присъстващите - видни представители на науката, културата, образованието и обществения живот, сред които проф. Захари Захариев – председател на Фондация „Славяни“, д-р Александър Златанов – зам.-министър на здравеопазването, Ергин Емин – председател на Асоциацията на българските градове и региони, в изказванията си се обединиха около мотото, че днес будител трябва да бъде всеки един от нас, защитавайки ежедневно осъзнатата си увереност, че буквите и книгите имат несломима сила и красота, че битието без култура, знание и просветеност е обречено, че наша кауза трябва да бъде издигането в култ на просвещението, на познанието и духовното извисяване.

■ Кр. Беломорски, зам.-председател на Цр на СТДБ и З. Радонова

Денят на народните будители води началото си от 1922 г., когато тогавашният министър на просвещението Стоян Омарчевски предлага

Денят на българския светец Свети Иван Рилски Чудотворец – 1 ноември, да стане Празник на народните будители.

Академията раздаде първите си награди “Будител на 2021 г.”

Присъстваха представители на всички ВУЗ-ове от София и страната и на Националния студентски съвет. Съюзът на тракийските дружества в България и ТНИ също почетоха събитието. Краснодар Беломорски и Зорница Радонова поднесоха цветя пред паметника на Паисий Хилендарски в знак на уважение и почит към безсмъртното дело на просветителите.

125 ГОДИНИ
ОРГАНИЗИРАНО ТРАКИЙСКО
ДВИЖЕНИЕ В БЪЛГАРИЯ
И 100 ГОДИНИ В. „ТРАКИЯ“

Интервю за БНР - Радио Стара Загора

На стр. 6

Ръководството на СТДБ поздравява композитора Хайгашод Агасян, член на ВК на СТДБ с удостояването му със званието „Почетен гражданин на София“

На официална церемония в Софийската градска художествена галерия по повод Деня на народните будители – 1 ноември, кметът на Столична община Йорданка Фандъкова и председателят на Столичния общински съвет Георги Георгиев удостоиха със званието „Почетен гражданин на София“ композитора Хайгашод Агасян, изтъкнат културен деец и член на Върховния комитет на Съюза на тракийските дружества в България.

Поздравяваме г-н Агасян с това заслужено звание и сме убедени, че той ще работи още по-вдъхновено за развитието на българската култура и на тракийското движение! Пожелаваме му успех!

От ръководството на СТДБ

**ВРЕМЕ ЗА
АБОНАМЕНТ 2022 г.**

**Ако не сме Ви разочаровали
и вярвате, че „ТРАКИЯ“
е Вашият вестник,**

**във всяка пощенска станция
или в офисите на ДОБИ ПРЕС
може да се абонирате.**

Цената на 1 бр. е: 1 лв.

**Стойността на
годишен абонамент
за 24 бр. е: 24.00 лв.**

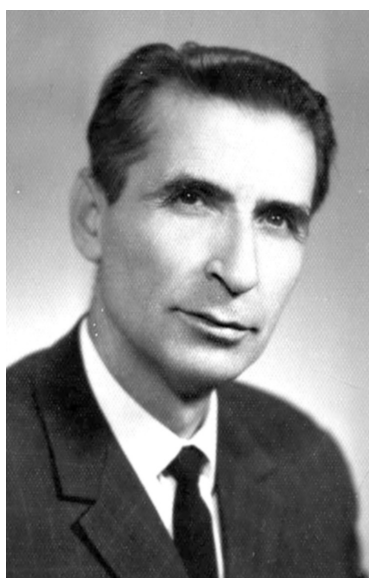
**КАТАЛОЖНИЯТ НОМЕР
НА В. „ТРАКИЯ“ Е 759.**

**Тракийската кауза
заслужава
Вашата подкрепа.**

**Два пъти в месеца
очаквайте в. „ТРАКИЯ“**

ТД „ГЕОРГИ САПУНАРОВ“ И НЧ „ТРАКИЯ – 2008“ ПРЕДСТАВИХА ИЗЛОЖБА ЗА ЖИВОТА И ТВОРЧЕСТВОТО НА ПОЧЕТНИЯ ГРАЖДАНИН НА ХАСКОВО И ПОПУЛЯРЕН ДИРИГЕНТ БОРИС МЛАДЕНОВ

За Деня на народните будители – 1 ноември, хасковското тракийско дружество „Георги Сапунаров“ с председател Кирил Сарджев и читалище „Тракия“ представиха изложба за живота и творчеството на почетния гражданин на Хасково и популярен диригент Борис Младенов. Посветена на Деня на будителите, тя

бе подредена със съдействието на известния диригент Стефка Младенова, дъщеря на Б. Младенов и продължител на музикалното му дело.

На няколко табла са изложени снимки и документи за жизнения и творческия път на Борис Младенов, оставил трайна диря в културното развитие на Хасково. Роден

на 22.11.1920 г. в Тополовград, той завършва духовната семинария в Пловдив, където получава музикалната си подготовка, и висшето училище за финанси и административни науки в София.

Трудовият си път започва в Народна работническа опера в Сливен през 1946 г. От 1954 г. до 1956 г. работи като диригент на Смесен хор „Рилски звънци“ в град Дупница. В Хасково се установява през 1956 година, като първоначално ръководи смесения хор „Ереван“ при Арменската организация и турския ансамбъл при читалище „Мустафа Субхи“. През 1957 г. е назначен за диригент на смесен хор „Родна песен“ при читалище „Заря“. По негово време хорът достига до изключителни висоти, награждаван е многократно на републикански фестивали със златни медали.

През 1973 година Младенов става главен художествен

ръководител на ансамбъла за народни песни и танци „Китна Тракия“. През 1979 година под негово ръководство ансамбълът получава най-голямото си признание – присъдено му е званието представителен.

Борис Младенов е награждаван многократно с държавни награди. Най-високи са ордените „Червено знаме на труда“, „Кирил и Методий“ първа, втора и трета степен, златни медали от републиканските фестивали, които са показани на изложбата в Хасково. Ръководил е и други формации за школувано пеене в Хасково, оказвал е методическа помощ на хорове в селата Гарваново, Конуш, Болярново, Войводово, Вългарово, Орлово, Малево, Книжовник и Тракия.

По предложение на инициативен комитет през юли т.г. Общинският съвет в Хасково присъди посмъртно на Борис Младенов званието „Почетен гражданин“.

106 ГОДИНИ ТРАКИЙСКО ДРУЖЕСТВО „СТОЯН МАВРОДИЕВ” В ГРАД ТЪРГОВИЩЕ

НЕЛИ АНАСТАСОВА, ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ТРАКИЙСКО ДРУЖЕСТВО „СТОЯН МАВРОДИЕВ”

На 25 октомври 1915 година на Димитровден в скромния дом на Марин Лучев на ул. „Г. С. Раковски“ № 63 в тогавашния град Ески Джумая се събират освен домакина Георги Дамянов Георгиев, Димитър Иванов Стоянов, и четиримата братя от село Хиделий, Димитър, Коста, Стоян и Александър Мавродиеви Димитрови и поставят началото на Тракийската организация в нашия град.

Димитър Мавродиев, който е свещеник от Хиделий и заедно със своите братя и домакините, полагат клетва да служат вярно на братята си по съдба.

За свой председател избират младият и начетен момък Стоян Мавродиев-учител, офицер, общественик и възпитаник на Одринската гимназия и студент по химия в Софийски университет.

Стоян Мавродиев говори свободно френски, турски езици, има дар слово, добър оратор и добре познавал законите и административния ред в страната.

Тези родолюбиви мъже ясно разбирали, че организирани по-лесно ще разрешават проблемите на тракийските бежанци, ще търсят правата си и ще си подпомагат взаимно.

Посрещат 1916 г. със семействата си във Велчовия хан, на общата трапеза с тракийски гозби, баница с късмети, кътки, кавърма и червено вино. Запаяват песните за Момчил юнак, Капитан Петко, за Георги Кондолов, за Чакър войвода, Михаил Герджиков, Лазар Маджаров, за Бялото море и хайдушкия балкан.

Стоян Мавродиев развива активна дейност, съставя списъци на тракийските бежанци в Ескиджумайска околия, събира подписи под Петицията на изгонените българи от Източна Тракия и ги изпраща до Министерски съвет.

Като студент той общува с видни интелектуалци и тракийски дейатели Константин Петканов и Димитър Михалчев, свързва се с Централното ръководство на Тракийското движение.

През 1920 година, работи като учител в Търговищката непълна гимназия. Работи активно за настаняване на тракийци, защитава интересите им пред комисии на Дирекцията на трудово-поземлената собственост и Главната дирекция за настаняване на бежанците.

Помага на малограмотните през 1926 година да попълнят декларации за имотното си състояние, оставено в Турция.

През 1925 година се създава ТРАКИЙСКО МЛАДЕЖКО БЛАГОТВОРИТЕЛНО КУЛТУРНО-ПРОСВЕТНО ДРУЖЕСТВО „ВОЛНА ЗАЩИТА“ като секция на Тракийския младежки съюз.

През 1924 година тракийската организация наброява 720 члена. Ръководството активно се включва в обществения живот на града, участва в разпределението на бежанския заем през 1926 година.

На 18 октомври 1927 г. организира и провежда протестен митинг против подписаните Ньойски и Ангорски договори, донесли толкова страдания на източно тракийските българи.

Тракийци, откъснати от своя корен общуват много помежду си, помагат си, говорят диалекта си, женят се помежду си, заедно празнуват големите християнски празници.

Много изпитания преживява тракийското движение в България и в Търговище също. Забранявано и разтурвано, след години то отново възкръсвало като птицата Феникс из пепелта на времето.

За първи път е забранено през 1934 годи-

на, след няколко години е възстановено.

През 1977 година тракийското дружество се слива с Отечествения фронт, но на 10 април 1990 година отново възкръсва и започва да възстановява своята работа, да търси живи възгледи в душите на хората, да запали отново родолюбието.

Стоян Мавродиев е председател на Тракийското дружество до 1954 година.

Следващият председател е Страхил Костов, избран през 1954 г., който работи до 1977 г. По повод 130 години от рождението на Капитан Петко войвода той е отличен с юбилеен медал за активната си работа.

Следват отново години на забвение, докато през май 1990 г. група ентузиастични – инж. Дечо Дяков, Красен Георгиев, Георги Павлов, Любчо Ламбов, Титко Василев и Марин Марчев възстановяват тракийското дружество и избират за председател Марин Марчев-зам. директор на завод „Енергия“.

Първите им задачи са да издирят потомците на тракийци, да ги приобщат към тракийската кауза, да съберат отломките от родовата памет, да огласят дейността си пред обществеността.

Успяват да издадат книгата „Януренски гласове“ на Гроздьо Василев от село Беломорци, съхранила хуморът и диалекта на тракийци от село Ярнен.

На 24 февруари 1994 г. 120 тракийски потомци избират ново ръководство с председател д-р Георги Георгиев.

С активната помощ на Централното ръководство и неговия председател Костадин Карамитрев, Добри Каракирков, на Страхил Костов и Георги Павлов дружеството се възражда, организира значителни прояви и дейност за да стигне тракийската кауза до всички. Представителни групи участват на Националния събор на Петрова нива, събори-поклонения в Плевун. Тържествено отбелязват 150 г. от рождението на капитан Петко войвода, честват 80 години от създаване на дружеството, провеждат Регионален тракийски събор в село Светлен, организират екскурзии по родните места в Одринска и Беломорска Тракия. Посещават паметника на Капитан Петко войвода, който е редом с великите революционери гарибалдийци на хълма Джаниколо в Рим.

Тракийци участват с дарения за българската църква „Св. Георги“ в Одрин и монумента на Илиева нива.

Издават вестник „Тракиец“ с 8 страници, чиито първи редактори са Божидар Николов и Стойка Теодосиева. Той е разпространен до всички села и краища на Родината, където има тракийски потомци.

Георги Витанов води рубриката „Спомени“ в местното радио, където звучат спомените на тракийските бежанци баба Неделя и отец Васил преживели драмата на разорението през 1913 година. Публикации за тракийци и от тракийци се списват във вестник „Знаме“, вестник „Тракия“. Истински празник за тракийци е гостуването на тракийския певец Сава Попсава.

Следващият председател на Тракийското дружество е Стойка Теодосиева, дългогодишен директор на Регионална библиотека „Петър Стъпов“ от 2000 до 2002 г. Тракийското дружество продължава да води активен организационен живот. Организират се чествания по повод Денят на Тракия, годишнина от Илинденско-Преображенското въстание, 24 май, отслужват се панихиди, посещават се тракийските събори-поклонения, почита се тракийската памет.

Стойка Теодосиева е автор на тракийската летопис за историята на Тракийското дружество „Стоян Мавродиев“ в Търговище, която

се съхранява в Държавен архив-Търговище. През 2002 г. за активна дейност е отличена с медал „Капитан Петко войвода“.

От 1992 г. до 2000 г. председател на дружеството е Янка Димитрова, методист в Окръжен пионерски дом. Тя работи с възрожденски дух, с голяма любов за събуждане на тракийската ни принадлежност, за родолюбие и патриотизъм. През тези години се създават чети и дружества във всички села, където има тракийски потомци. Тракийци активно участват в традиционните чествания, събори, надпявания и обществен живот на града и общината. Създават се контакти с училищата и културните институти в града. Провеждат се разнообразни форми на организационна дейност: четения, викторини в часовете на класа, надпявания. Гостува тракийския певец Манол Михайлов и Васил Михайлов.

Провежда се втори Регионален тракийски събор през 2004 г. Богата и разнообразна е дейността и на пенсионерски клуб „Капитан Петко войвода“ с ръководител Мария Йовчева. Поставя се началото на фолклорна група „Тракийско настроение“, популяризира се тракийският фолклор и културно наследство. Работи се по патриотичното възпитание на учащите се.

Тракийци участват в екскурзиите по родните места в Одринска и Беломорска Тракия. И както пише в спомените си тя: „Събирахме всяко зрънце, всеки клас в ръкояка, а ръкояките в снопи, снопите в кръстци. Ние бяхме заедно, ние сме тук, пуснахме здрави корени, но в нас оставаше любовта към Тракия завинаги.“

През 1998 г. с решение на Общински съвет Търговище площадчето пред Регионална библиотека е именувано на Стоян Мавродиев – патрона на Тракийското дружество и е положена паметна плоча в знак на признатие, почит и памет.

За активна дейност Янка Димитрова е отличена с медал Капитан Петко войвода, наградена е с юбилеен медал през 2003 г., а във връзка с 100 години Илинденско-Преображенското въстание и с отличие за Втория регионален тракийски събор.

От 2016 до 2018 г. председател на дружеството е Мария Найденова – счетоводител в отдел „Култура“ в Община Търговище. Тракийското дружество прави дарение – икона „Св. Борис Покръстител“ в Храм „Свети Цар Борис – Михаил Покръстител“ в село Светлен. Художник е тракийката Ирина Стоянова.

От 2018 г. до настоящия момент председател на Тракийското дружество е Нели Анастасова Ташева – педагог, бивш директор на училище в Търговище.

Основните задачи пред Тракийското дружество са организационното укрепване на дружеството, увеличаване на членския състав, обогатяване на дейността с разнообразни форми за съхраняване на историческата памет, съхраняване на тракийските традиции, обичаи, култура. Единството, сплотеността и авторитета на дружеството сред обществеността са приоритет в работата на Управителния и контролния съвет.

Най-ценното в дейността ни са контактите с хората, с нашите съграждани, потомци на тракийци. Невероятно съпричастни, скромни, с висок интелект, те съдействат и отзивчиво участват в работата на дружеството.

В дружеството членуват тракийците в Търговище, също от селата Острец, Пресиан, Буховци, Здравец, Подгорица, Бистра, Въбел, Макариополско. С част от тях посетихме знаковите тракийски събори в Одрин и Петрова нива, тракийския събор „Фисека пее“ в село Буховци, празниците в село Макариополско, честването на 85 годишнината

на тракийския женски съюз в Стара Загора.

Резултат от съвместната работа с Регионален исторически музей в Търговище, д-р Тоня Любенова и Държавен архив, Търговище, е фотоизложбата от 4 пана, която ежегодно се експонира в централните витрини на града в чест на 26 март – Денят на Тракия.

Подготвихме със Светла Аврамова от Регионален исторически музей архивните единици за поредната „Тракийките на Търговище“, отпечатани във в. „Тракия“.

В чест на 85 години от основаването на Тракийския женски съюз бяха отличени с плакет и грамоти тракийките: Стойка Теодосиева, Янка Димитрова, Ирина Стоянова, Станка Тодорова, Пенка Милева, Дечка Алексиева, Руска Георгиева, Мария Райчева, Пенка Пенева, Мария Йовчева.

В дружеството членуват учители с изразени литературни интереси, издават свои книги с поезия и проза, присъстват при обсъждане на книги от местни автори, срещи с потомци на тракийските и малоазийските българи и с това се свързва съвместната ни дейност с Регионална библиотека „Петър Стъпов“.

Фолклорната група от село Макариополско е колективен член на дружеството и три поредни години: 2019, 2020, 2021 година се класира на второ място в конкурсите: „С песните на Манол Михайлов“ и „Хайдушка и Комитска песен“, провеждани на Националните събори-поклонения в историческата „Петрова нива“.

Ползотворна е съвместната ни дейност и партньорство с Пенсионерски клуб „Капитан Петко войвода“ с ръководител Мария Йовчева. Управителния съвет се стреми да осъществява съдържателна дейност за съхраняване на тракийската памет и тракийската култура и ценности, да работи целеустремено за тракийската кауза.

С чест и достойнство отбелязахме 125 години организирано тракийско движение в България с юбилейната фотоизложба на Съюза на тракийските дружества в България, открита на 30 юни в залата на Регионална библиотека „Петър Стъпов“. Наш гост бе г-н Кирил Йорданов-член на Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България.

Във вестник „Търговишки новини“ с главен редактор Божидар Николов и вестник „Тракия“ отразяваме периодично дейността на дружеството.

Тракийско дружество „Стоян Мавродиев“ продължава да пише своята летопис!

Уважаеми тракийци,

Във всички нас живее Тракия на духа – земя на предците ни, която поражда и мъка, и тъга и гордост.

Мъка и тъга, защото предците ни не я видяха свободна.

Гордост за потомците, че те отстояха на всички бури, не прекръшиха воля и запазиха българския си корен и дух.

Да, ние сме потомците на тези корави българи, продължаваме да защитаваме една справедлива кауза, предадена ни като завет – да обичаме България, да помним Тракия, да работим за тракийската кауза, за нейното справедливо решаване като идея, като замисъл вече в новите условия и това да предаваме на младото поколение!

106 години Тракийско дружество „Стоян Мавродиев“.

ПОКЛОН ПРЕД ДЕДИТЕ НИ!

ПАМЕТ И СЛАВА НА ПОСЛЕДОВАТЕЛИТЕ!

ЗАВЕТ ЗА ПОКОЛЕНИЯТА!

ДА БЪДЕ!

ДОКУМЕНТАЛНАТА ИЗЛОЖБА „125 ГОДИНИ ОРГАНИЗИРАНО ТРАКИЙСКО ДВИЖЕНИЕ В БЪЛГАРИЯ“ ГОСТУВА В ЛЮБИМЕЦ

На 24 октомври 2021 г. гр. Любимец бе представена документалната изложба „125 години организирано тракийско движение в България“, подготвена от Съюза на тракийските дружества в България и Тракийския научен институт в партньорство с Държавна агенция „Архиви“, Научния архив при Българската академия на науките, Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“.

На откриването присъстваха Анастас Анастасов, кмет на община Любимец, потомци на тракийци от дружество „Тракия“ в Любимец, граждани на общината. Изложбата бе представена от Михаил Димитров – председател на местното тракийско дружество. В словото си той изрази благодарност към кмета на Любимец за проявеното уважение към изложбата и за и за помощта, оказвана през годините на дружеството.

Изложбата премина при засилен интерес. Много хора я разгледаха и изразиха задоволство от нея.

ИЗЛОЖБА „125 ГОДИНИ ОРГАНИЗИРАНО ТРАКИЙСКО ДВИЖЕНИЕ В БЪЛГАРИЯ“ БЕ ОТКРИТА В СГРАДАТА НА ОБЩИНСКА АДМИНИСТРАЦИЯ-СВИЛЕНГРАД

На 27 октомври във фойето на Общинска администрация – Свиленград бе открита изложбата „125 години организирано тракийско движение в България“. Тя е експонирана със съдействието на община Свиленград.

На откриването присъстваха кметът арх. Анастас Карчев, Василка Вангелова, председател на тракийското дружество в града,

тракийци и граждани на общината.

Изложбата бе открита с кратко слово на В. Вангелова, която подчерта че в изложбата са акцентирани най-важните моменти от историята на организираното тракийско движение от създаването на дружество „Странджа“ през 1896 г. до Съюза на тракийските дружества в България днес.

Във 22 пана със снимки и доку-

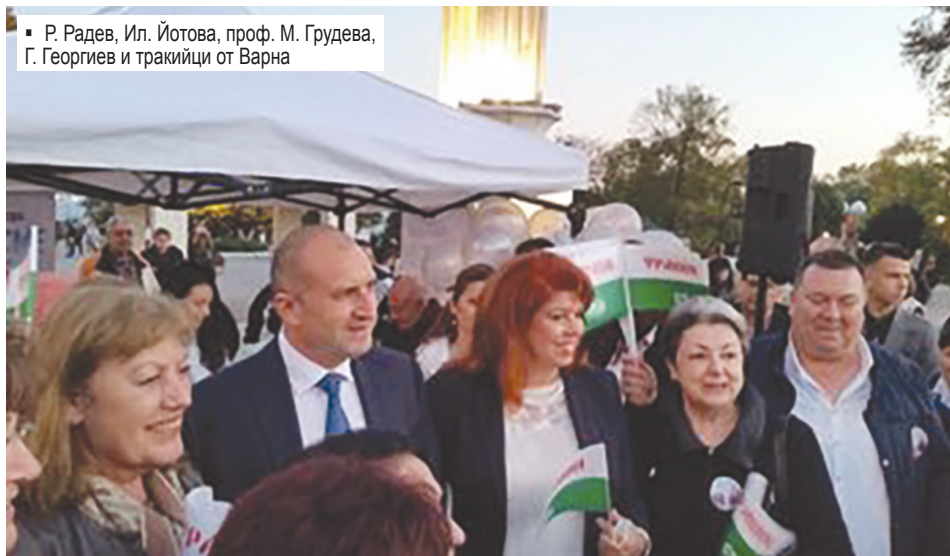
менти са представени борбите на тракийските българи за национално освобождение и обединение, дейността в защита на техните човешки, социални и имуществени права и за опазване и популяризиране на културно-историческото наследство и традиции. Включени са най-видните личности, оставили следа в тракийското движение и в българската история.

ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА ТРАКИЙСКАТА ОБЩНОСТ ВЪВ ВАРНА И ВАРНЕНСКА ОБЛАСТ ЗАСВИДЕТЕЛСТВАХА ПОДКРЕПА ЗА КАНДИДАТ – ПРЕЗИДЕНТСКАТА ДВОЙКА РУМЕН РАДЕВ И ИЛИЯНА ЙОТОВА

▪ Среща на Р. Радев и Ил. Йотова с тракийци във Варна

▪ Р. Радев, Ил. Йотова, проф. М. Гудева, Г. Георгиев и тракийци от Варна

ТРАКИЙЦИ ЗАЕДНО С ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА ТД „СТРАНДЖА“ СТЕФАН КОЛЕВ ПОЧЕТОХА ХРИСТИЯНСКИЯ ПРАЗНИК СВЕТИ ДИМИТЪР В БУРГАС

Председателят на ТД „Веселие“, в който „Странджа“ в Бургас и тракийци почетоха християнския празник Свети Димитър в еко компле-

кса „Веселие“, в който със средства на Стефан Колев се изгражда параклис, носещ името на приятели и съмишленици на тракийската кауза.

На 4 ноември 2021 г., представители на тракийската общност във Варна и Варненска област както и на ПК „Тракия“ засвидетелстваха своята подкрепа за кандидат – президентската двойка Румен Радев и Илияна Йотова.

Кандидатите декларираха уважение и лична ангажираност с каузата на тракийското движение в България. Те споделиха и впечатления от мащабната дейност на Съюза на тракийските дружества, в част от която са участвали лично.

Откроиха отговорностите си за по-нататъшното развитие на страната.

Пожелаха успех на кандидата за народен представител от Варна, включен в листата на Коалиция „БСП за България“ – проф. Маринела Гудева, номинирана от ПК „Тракия“.

Тракийско дружество „Лазар Маджаров“ – Сливен

ПОЗДРАВИТЕЛЕН АДРЕС

До г-жа Василка Николова Паунчева
по случай 100 годишния Ви юбилей

100 години живот - щастливи на земята на майка България,
макар че пръстта на дедите ѝ са останали далече в Източна Тракия.

Тракийо моя,
Тракийо мила,
в сълзи и песни
с тебе живяхме.
Виждах те грейнала
като цвете цъфтящо,
но от корен откъсната
е увяхнало цвете.
Виждах те мрачна,
със забрадката черна
и вечна, с каквато аз баба
запомних от моето детство.
В съня си унесен
и в деня си светъл
ти спомен си в мене
никога не гаснещ.

Уважаема г-жо Паунчева,

От името на УС и членовете на ТД „Лазар Маджаров“
и лично от мое име Ви поздравяваме най-сърдечно по случай
100-ят Ви Юбилей, съхранила тракийския дух до ден днешен.

Пожелаваме на Вас и Вашето семейство здраве, късмет,
благоденствие и още поводи да се чувстваме горди и достойни
българи на Майка България!

ЧЕСТИТ ЮБИЛЕЙ!

18.10.2021 г.
гр. Сливен

Председател на
ТД „Лазар Маджаров“:.....
(инж. К. Киряков)

125 ГОДИНИ ОРГАНИЗИРАНО ТРАКИЙСКО ДВИЖЕНИЕ В БЪЛГАРИЯ И 100 ГОДИНИ В. „ТРАКИЯ“

Интервю на Мирослав Василев с д-р Ваня Иванова,
изп. длъжността главен редактор на в. „Тракия“
за БНР – Радио Стара Загора

– Настоящата 2021 г. е юбилейна за вестника на тракийци, който навърши 100 години. Кога се създава в. „Тракия“ и какви са неговите цели?

– За начало на тракийското национално освободително движение (ТНОД) се приема годината 1896, когато са създава първото дружество „Странджа“ във Варна, основател на което е Капитан Петко войвода. Заедно с него се ражда и неговият печатан орган със същото име – в. „Странджа“. По-късно, през 1908 г. в София се издава „Одрински глас“. На четвъртия конгрес на Тракийската организация, проведен на 6 юни 1920 г. се приемат важни решения, свързани с името на организацията, която приема названието „Тракия“, седалището на нейното Върховното управление се ситиура в София и е прието решение за издаване на печатен орган, наречен в. „Тракия“.

На 14 (21) януари 1921 г., в изпълнение на решенията на Четвъртия конгрес на Тракийската организация, излиза брой първи на вестник „Тракия“, чийто главен редактор е Димитър Попниколов, революционен деец от Лозенградско, книжовник и просветен деятел. В уводната статия, се подчертава, че вестникът има за цел да информира общественото мнение по тракийските въпроси и ще ратува за подобряване участието на тракийските бежанци.

Издаването на вестника е свързано със средства, затова съгласно чл. 8 от тогавашния Устав на организацията, всеки тракиец е задължен да го получава.

Вестникът допринася да се обхванат в дружества тракийските българи, бързо се превръща в ценен източник на информация и важен пропагандатор на тракийската кауза оттогава до днес. Тракийската организация още от създаването си е свързана с печатната периодика, защото нейното ръководство винаги е осъзнавало необходимостта ѝ за тракийци и за тяхната информираност.

Деветнадесетомайският преврат през 1934 г. довежда на власт правителството на Кимон Георгиев, което забранява всички политически партии и обществени организации, в т. ч. и Тракийската организация. Постепенно затихва целият организационен живот на тракийци, а от 28 февруари 1935 г. спира и в. „Тракия“. Вестник със същото име – „Тракия“, започна да издава в Гюмюрджина тракийката Мара Михайлова. В него преобладават исторически, етнографски и фолклорни публикации, чиито автори са известни български учени и изследователи като Стою Шишков, Христо Караманджуков, Анастас Примовски.

С поемането на властта от Отечественофронтовска коалиция на 9 септември 1944 г. в България се създава нова политическа система, наречена народна демокрация, чиято характерна черта е запазването на многопартийността. Новата политическа ситуация е благоприятна за възстановяване дейността на Тракийската организация. От 1 май 1946 г. започна да излиза и нейният печатен орган под названието „Тракийска дума“, чийто главен редактор е големият журналист и публицист Петко Караделков. Вестникът изиграва важна роля за организационното укрепване на тракийските дружества и за пропагандирането тракийската кауза. По различни причини

след 1951 г. вестник „Тракийска дума“ престава да излиза.

На 1 февруари 1977 г. Политбюро на ЦК на БКП решава, че Съюзът на тракийските културно – просветни дружества е изчерпал функциите си. С това решение е преустановено и съществуването на Тракийската организация в познатия ѝ вид. Тя е превърната в благотворително културно-просветно дружество и нейните клубове придадени към Отечествения фронт.

Възстановяването на Тракийската организация става с националната конференция на 7 февруари 1990 г. и избирането на ново Централно ръководство с председател Костадин Карамитрев. От януари 1991 г. започна редовно да излиза и вестник „Тракия“. Той се утвърждава със сериозни исторически и актуални публикации и отразяването на важни моменти от живота на Съюза на тракийските дружества в България. Вече като национален вестник „Тракия“ се превръща в трибун за българската кауза за Тракия. Той пропагандира широко българската идея по националния въпрос, отстоява позицията, че е изключително важно да се утвърждава българското самосъзнание на стотиците хиляди българи зад граница, голяма част от които имат тракийски корени.

През годините вестникът винаги отбелязва честванията и поклонения, свързани с Одринската епопея, с участието на тракийци в Илинденско-Преображенското въстание, с трагедията им на Илиева нива и край Маджарово, както и научните конференции, организирани от Тракийския научен институт и неговите печатни издания. И нещо, което е изключително важно – в. „Тракия“ показва етническата същност на тракийските българи като неделима част от българската нация и нейната идентичност.

– Каква е ролята в. Тракия днес?

– И днес ролята на в. „Тракия“ за запазване на историята на тракийските българи, на тяхната организация и борбата им за решаване на тракийския въпрос е безценна. Тракийският въпрос до 1947 г. е въпрос за обединяване на земите, на-селявани през вековете от хора, говорещи български език, за събиране в Отечеството на онези земи, върху които е създадена и утвърдена българската нация. През 1947 г. свободна Тракия в границите на България се издига като общобългарски национален идеал.

След 1947 г. същността на тракийския въпрос е свързана с необходимостта от отстояване правата на тракийските бежанци, не само като имуществен проблем, но и като проблем за защита на техните човешки права. Нерешеният тракийски въпрос продължава да стои с пълна сила и след 1990 г. пред държавните институции и пред възстановената Тракийска организация, а в. „Тракия“ е безценен източник на информация по въпроса и пропагандатор на тракийската кауза.

Дълбоко убедена съм, че и след 100 години ще има кой да отвори страниците на вестника, за да търси исторически факти и информация за тракийския въпрос и за живота на тракийци днес.

– Кои са най-важните акценти от последния брой на в. Тракия?

– Първият основен акцент в брой 20 на

в. Тракия, който излезе на 29 октомври т.г., е уводната статия на студента историк Антон Атанасов, който е и зам. председател на Гражданско сдружение „Родопско утро“. Материалът е посветен на зараждането и развитието на тракийския въпрос в периода 1878–1913 г., от Берлинския конгрес до Цариградския мирен договор. Изследването на младия колега и сполучливо и включва подробна историографска справка за различните мнения на авторите, работили по въпроса.

Вторият акцент е свързан с живота и дейността на тракийските дружества в страната, които са част от СТДБ.

Специално внимание отделено на дарението на хасковското тракийско дружество „Г. Сапунаров“ с председател Кирил Сарджев, направено за българското неделно училище в Истанбул. За да поддържат децата на сънародниците ни езика и връзка с корените си хасковското дружество и читалище „Тракия 2008“ са дарили 45 раници, окомплектовани с учебни помагала, посрещнати с изключителна благодарност от децата и техните родители.

Хасковските тракийци са отделили време, за да отбележат достолепния 90-годишен юбилей на своя съгражданин Димитър Топалов, най-възрастният член на тракийско дружество „Георги Сапунаров“ в Хасково.

Внимание във вестника е отделено на откриването на нова клубна база във Варна, която се намира в центъра на морската столица и ще се ползва съвместно от ПК „Тракия“ и Регионалното тракийско дружество. Тя ще създаде възможности за потомците на тракийските българи, заселени в морската столица да общуват помежду си и да провеждат дейности в подкрепа на тракийската кауза.

Третият акцент е пътуващата документална изложба „125 години организирано тракийско движение в България“, която през октомври бе представена в гр. Гоце Делчев, и посрещната с огромен интерес от местните тракийци о обществеността в града.

– Изключително впечатление ми направи статията за откриването на бронзов барелеф върху морена в с. Попово, която ще напомня за легендарния Индже войвода.

– Да, това е четвъртият основен акцент във вестника – откриването в село Попово, Ямболска област на паметник на Индже войвода по повод 200 години от героичната му гибел. Изследователите посочват като негово родно място различни селища. Официално е възприето проучването на доц. Милчо Петров, който сочи с. Попово. Във връзка с това във вестника е публикувано изследване на доц. Петров, посветено на съпругите на Индже войвода.

Петият основен акцент е свързан със спомените на о.р. полк. Георги Димитров за заселването на тракийци в Сливен и създаването на техен квартал.

Последният акцент е един материал, продължение от предишния брой с автор Лияна Фероли, посветен на поета кабалист и изследовател на Родопите Михаил Иванов.

– Кои са важните събития и инициативи по повод 125 г. Съюз на тракийските дружества в България?

– 2021-а година е юбилейна и за Съюза на тракийските дружества в България, който отбелязва своята 125 годишнина с редица меро-

приятия и издаването на две нови книги:

- Документален сборник, който според акад. Георги Марков, е ценен извор за съвременната история на СТДБ през изтеклото десетилетие (2011–2021). В него са включени докладите на председателя Кр. Преманов пред Върховния комитет на Съюза, слова, статии и интервюта.

- Монография на д-р Ваня Иванова „Съюзът на тракийските дружества в България в битка за паметта и търсене на историческа справедливост (1990–2020)“. Съдържанието на книгата е посветено на последните три десетилетия от дейността на СТДБ и според проф. д-р Св. Елдъров „свс своето научно познание, основано на безспорни исторически факти монографичното изследване се явява в юбилейната тракийска година като незаобиколим и непоклатим писмен паметник за периода на нашето съвремие“.

- Проведен беше Национален конкурс за средношколци, посветен на 125 години организирано тракийско движение в България, организиран от СТДБ, ТНИ и Синдикатът на българските учители. Представените конкурсни разработки на участниците показаха изключителен интерес и задълбочени познания към тракийското минало, към стремежа на тракийските българи за свобода и справедливост, към техните морални и материални интереси, съхраняване на историческата памет и популяризиране на тракийското културно и историческо наследство.

- На 25 май 2021 г. в градина „Кристал“ в гр. София беше открита документалната изложба, посветена на бележитата годишнина. След това изложбата стана пътуваща и гостува във всички български краища, в които живеят тракийци – Стара Загора, Ямбол, Хасково, Харманли, Търговище, Варна, Бургас, Свиленград, Любимец, Гоце Делчев и др. С фотоси и документи, голяма част от които представени за първи път пред публика, изложбата разказва 125-годишната история на организираното тракийско движение от създаването на дружество „Странджа“ през 1896 г. до Съюза на тракийските дружества в България днес.

- През 2021 г., въпреки периодичните ограничения, свързани с Ковид 19 СТДБ отбеляза 121 години от смъртта на своя патрон Капитан Петко войвода (18.12.1844–07.02.1900); Деня на Тракия; тракийци се поклониха пред паметта на избитите жени и деца на Илиева нива; СТДБ съвместно със Старозагорското тракийско дружество и община Стара Загора проведе Национален фолклорен събор „Богородична стъпка“, почете 118 годишнината от Илинденско-Преображенското въстание на Петрова нива под почетния патронаж на президента на Република България Румен Радев; съвместно с ТНИ и община Малко Търново проведе научна конференция на тема: „125 години организирано тракийско движение в България“ в залата-музей в историческата местност в присъствието на потомци на тракийски българи; в Крумовградското село Аврен се проведе Национално тракийско женско поклонение в памет на избитите 42 жени и деца от село Манастир; на 2 октомври 2021 г. организира и проведе Национално тракийско поклонение „Ден на тракийската памет“, посветено на 108-ата годишнина от трагедията на тракийските българи, в което официални гости бяха министър-председателят на Република България Стефан Янев, вицепрезидентът Илиана Йотова, зам.-министърът на културата доц. д-р Пламен Славов, областни управители, кметове на общини и др.

Едва ли в ограниченото време, с което разполагаме ще мога да изброя всички мероприятия и чествания, но едно е безспорно. 125-ата годишнина от началото на организираното тракийско движение в България бе отбелязана достойно от СТДБ и тракийските дружества със съдействието на държавните институции и техни представители. Тя бе отразена върху страниците на в. Тракия, който продължава да бъде ценен източник на информация за тракийци, за всички български граждани и представители на държавните институции.

НОВО ИМЕ В ЛИТЕРАТУРАТА ЗА СТОЯН-ИНДЖЕ ВОЙВОДА

ДОЦ. Д-Р МИЛЮ ПЕТРОВ

1. През 2018 г. излезе книгата на Петър Дончев „Стоян от Папазкьой. Приключенски роман“. Сведенията за автора и отзивът-рецензия за творбата са съвсем оскъдни: Той е актьор и това е вторият му роман.

2. Романът провокира мислите ни за известни модерни особености в литературата ни, а предвид многото произведения за Индже от писатели и изследователи, творбата е съкратено изложение с позитивите и негативите им. Това налага да направим предварително някои по-обща разяснителни бележки.

2.1. Някои теоретични и художествено практически положения.

Според Ем. Станев „Историята не се пише само от историци“. Но големият писател казва и това: „Писателят има право да размества и планини...“. Той създава свой художествен свят, използвайки различни източници за творбите си. В единия случай създадените творби са исторически по жанр, а в другия – пак може да са пълноценни художествени произведения, но те са полу-исторически или неисторически.

В литературата ни е позната практиката да се обогатява художественият образ с черти от по-късни времена: Ем. Станев („Легенда за Сибин, Преславския княз“, Генчо Стоев („Завръщане“ (Димитър Яръмов) „Балканска поема“) и др.

Ако такъв образ се свързва с един герой, то при обогатяването с характеристики назад и напред във времето се извършва изваждане на героя от конкретното време и пространство, известна деперсонализация и обобщеност, напр. „Бай Ганьо“ на Алеко Константинов, „Хитър Петър“ на Георги Марковски и пр.

Друг е подходът на Димитър Яръмов. Неговият Стоян от Братоите е конкретно-исторически ситуиран във времето и пространството на Индже Стоян (Под линия Д. Яръмов казва, че използва черти от епохата и от образа на Индже войвода). Стоян е пореден представител на своя род, той е следващото поколение – по отношение на миналото. Но предвид бъдещето – също е изваден от конкретно-историческия хронотоп: Стоян участва в Балканската война и забива българското знаме върху минарето на „Султан Селим джамия“ в Одрин. Разбира се, има се предвид и превземането на Одринската крепост от българите.

Интересен е експериментът на Петър Дончев в това отношение. Той обогатява образите на Златан и на Индже с черти, идеи, характеристики от предходните и най-вече от следващите времена – включително и от наши дни. Така и неговите образи се превръщат в образи-идеи, образи-концепции.

Моята преценка тук е с акцент върху историческия жанр. Тя е и в светлината на научно установеното в биографията на Индже. Очевидно и Петър Дончев нарушава възприетия жанров регламент.

2.2. Литературата за Индже до написването на романа от Петър Дончев е огромна и

аз неведнъж съм я проследявал критически – фолклор, писатели, изследователи, представители на други области на изкуството и културата.

2.2.1. Ако изключим фолклора, в началото са двама творци: А. С. Пушкин и Г. С. Раковски. Техните произведения се превръщат в пораждателно-генеративен модел за следващите творци. Същото е и с „Индже“ на Й. Йовков.

2.2.2. Може да се каже: Някои възлови моменти и проблемно-идейни акценти, редица важни положения и ключови думи в литературата за Индже са смислово кодирани в романа от Петър Дончев.

2.2.3. Ще стане дума, че Дончев използва убедително информацията за родното място на Индже, за родителите и еничарството и пр. И Петър Дончев прави център на вниманието си противопоставянето между кърджалията и народния закрилник Индже войвода. Очевидно не само по художнически съображения – като Й. Йовков и много други писатели.

Неубедителни са: Тиражираното становище, че уж вторият баща от Сливен дал доведения си син за еничарин; стратегията и тактиката на Индже за постигане на свободата чрез „Системата на илтизама“.

Искам да подчертая: Кърджалията Индже не е вършил зулumi в района на родното си село, не е участвал в бастисването на Равна гора. И тогава е бил тук закрилник, благодетел и спасител на българите. Разполагаме с документ за това от 1801 (1802 г.

3. Както заглавието, така и подзаглавието на романа са показателни за целите и задачите на писателя. Заглавието е цитат: В „той“ – форма повторително Петър Дончев цитира чрез героя-разказвач (Златан) думите на Индже Стоян при представянето му и после ги извежда в заглавието. Подзаглавието е за жанровите начала и черти.

3.1. Подходът на П. Дончев е такъв: В насоката на исторически даденото, жанровите характеристики се наслагват или обогатяват с черти от по-късно и днешно време. Така е при проблемите и идеите, при героите-разказвачи, поетиката (похватите) и стилистиката (езиковите средства (статутите на читателя. Получава се модернизация не само в езиков план. Конкретно-историческото не може да издържи тежестта на целия товар и творбата се превръща от историческа в: полуисторическа, неисторическа, в жанрамикс.

Изискването за конкретно-исторически обстоятелства, за индивидуализация и типизация, респ. за съответния художествен хронотоп се среща с практическото използване на т.нар. „експериментални обстоятелства“ и „логизирани характери“. Затова в определението на П. Дончев се съдържа и предизвикателството – става въпрос и за приключенията на мисълта по-общо. Приключенческото начало обаче не винаги изключва историческото.

3.2. Романът е с особености на публицистично-историческия очерк. Публичността е характерна особеност на Възрожденската

ни литература.

Петър Дончев постъпва като в множество известни статии за Индже, както и в трудове от и за: Г.С.Раковски, В. Левски, Хр. Ботев, Г. Бенковски и др. Вероятно той има предвид и нашата емигрантска литература – особено тази по времето на Тоталитаризма, а така също и имигрантското житие-битие не само в САЩ след 1989 г. Срещаме се с негативни идеи от народопсихологически и злободневно-политически характер. Обобщението е и всеобхватно – отнася се за традиционния ни живот, за злостаната ни съдба.

Оттук са многото „живи“, „свободни“ или „отворени“ цитати (без кавички) в разказите на Златан, Индже и др. Има го и озаглавяването – като в статия: „Кара Кольо Омарчалията“, в текста срещаме и думи в кавички („цар“, „Свободна България“ и пр. В други случаи четем: „Полусериозно Индже казва...“, „Сериозно-иронично...“. Индже обяснява какво означават на български език: Папазкьой, прозвището Индже .

3.3. По-специално за някои особености на историческия очерк. Би трябвало да посочим редица историческите факти, различни сведения от обективно-познавателен характер, за които се съобщава, разказва – както за приключенията. Но се срещаме и с редица неправдоподобни характеристики.

Придържайки се към изискванията за детско-юношеско четиво, авторът спестява известни подробности предвид трагичния случай с трите поповски момичета.

3.4. „Стоян от Папазкьой“ е „малък“ или „среден“ роман. Той е от много начала, с различни жанрови черти. Може да се нарече и „книга“ – с неустановен жанр.

3.5. Романът е изграден по новелистичния принцип – като „Индже“ на Й. Йовков: започва „от навътре“ – Златан отива в САЩ и след 18 години се връща в България) У Йовков след 16 години Индже е отново в Урум еникьой (използва се „разказ в разказ“ и пр.

3.6. Това е роман за Индже в България. Възможен и очакван е втори роман – за Индже Стоян отвъд Дунава. Така бихме притежавали поредната диалогия.

4. Като в речниците Петър Донев поставя и разглежда проблемите и идеите. Накратко те биват: консервативни и либерални – за и против статуквото. Радикалните са революционни. Има „идеи на времето“ и „форми на времето. Но проблемите и идеите имат и други измерения. Всички те са от естетически порядък.

Като структурно-функционални елементи на системното цяло проблемите и идеите са неотделими от другите художествени елементи на творбата. Те се поставят, обсъждат и разрешават чрез героите-разказвачи. Но и като тези герои-разказвачи биват извадени от конкретното време и пространство и се получава модернизация...

Петър Дончев се проявява като своеобразен неокласицист: почерпаните теми, проблеми и идеи не са от класическата древност, а от предходните творби за Индже войвода. И не само от тях.

4.1. „Първият раздел“ на романа е свър-

зан най-вече с пътуването на Златан към и пребиваването му в САЩ – цели 18 години. Къде и какво ли не е бил там. Участвал в американската армия и се борил за независимостта, преследвал разбойници и пр. Запознат е отблизо с документите, приети след революцията, с живота, ценностите и идеи тогава .

Но по всичко личи, че Петър Дончев има предвид и САЩ от по-късно време и днес. Чрез Златан конкретно се правят съпоставките: Животът в САЩ и робството у нас. Еднаква е съдбата на индианците и на поробените българи.

При нас, в Румелия, има **буни** – спонтанни, разпокъсани, неуспешни. Необходимо е организирано **въстание**... „Някой ден ще се върна и с натрупаните знания и опит във военните дела, ще организирам истински бунт, за да видя свободна българската държава“.

4.2. Своеобразно в романа става дума и за Френската революция и за нейните документи, ценности, идеи. Френският историк и пътешественик пребивава у нас и пред Индже Стоян съпоставя живота, отношението ни към робството и свободата в България и някои други страни.

Нека подчертаем: Специалистите по история на Америка (САЩ) и на Западна Европа (Франция) разглеждат като отделен период времето от 1776 до 1815 г. През това време се извършват две революции и се провежда Виенският конгрес. Периодът обхваща и дейността на Наполеон Бонапарт (1769–1821 г.).

По това време живее и се бори Стоян-Индже войвода (ок. 1765–1821 г.). Има нещо символично, че когато Индже загива, тогава се ражда Г. С. Раковски. През същата година умира и Наполеон.

Революциите в Америка и във Франция „доказват, че народите, а не владетелите са истински **суверени**“. На мястото на „безгласната фигура на **поданика**“ се появява личността на **гражданина**, носител на политически права“.

И по-нататък: „За първи път в световната история взаимоотношенията между граждани, общество и държава получават формата на **обществен договор и конституция**. В нея за пръв път са гарантирани естествените човешки права на живот, свобода, собственост“ (Вж. „История и цивилизация“ – за 9 клас. С., 2001, с. 74-85). Общоевропейско явление, Просвещението е „неизчерпаем проект“ (Ю. Хабермас) Универсалността му, но на по-ниска степен и в съответните форми се проявява и в поробените страни на Балканите.

Героите са и персонификация на най-напредничавите ценности и идеи – по онова време и днес (Имаме предвид местни и завърнали се от САЩ и Франция международни коментатори).

Така в романа се разглеждат проблемите за робството и свободата, за раята и поданика, но и за гражданина, за своето и чуждото, личността и дългата... На пръв план излиза промяната, инициацията, ставането.

Тези проблеми за робството и свободата, за отвоюването, за свободна, независима и силна България са актуални в по-късно време и днес. Достатъчно е да споменем дебата за чуждото робство и/или присъствие, за емиграцията в САЩ (издава се в. „Свободна и независима България“) и тоталитаризма.

Продължава на 8-а стр.

ТРАКИЙ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А, тел.: 02/987 48 96 Печат: НЮЗПРИНТ ЕООД

Абонирайте се!

Каталоген
номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: д-р Ваня ИВАНОВА, чл.-кор. на БАН проф. Васил ПРОДАНОВ, чл. кор. на БАН Иван ГРАНИТСКИ, д-р Динко СТРАНСКИ, Мария БОЖКОВА, Хубен СТЕФАНОВ; Тодор КОПУЕВ
Дизайн: Мария БУДЕВА; e-mail: stdb_sofia@abv.bg, тел. 02/986 71 26; факс: 02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC: STSABGSG
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044;
Златка Янева (Сливен) – 0897601560; Анета Георгиева (Хасково) – 0894 044 420; Веска Ламбова (Шумен) – 0877 71 85 03;
Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

НОВО ИМЕ В ЛИТЕРАТУРАТА...

Продължение от 7-а стр.

И чрез грамотния Индже Стоян също се поставят и разглеждат актуални, животрептящи проблеми и идеи: за „свободна и независима България“, за нашата изостаналост и пр. Знаят се такива стихове на И. Вазов, като: „Стресни се, племе закъсняло“. Според Н. Вапцаров родината е „останала „сто-тици години назад“ – тя се намира „в дълбоката каменна ера“. Заедно с Георги Гачев (руски учен с български корени) мнозина български автори пишат за забавеното, но и ускорено развитие. Някои подчертават, че сме безнадеждно изостанали.

Наред с правдиво-обективното свидетелстване се среща с някои неточности, грешки: наличието на еничарска школа, неотчетливата начална граница на хайдутството („Първото хайдутство“) на Индже, някои страни във взаимоотношенията между Индже и Кара Фейзи, Кара Фейзи и Юмер Драза.

5. Проблемите и идеите от по-късно и днешно време.

Индже Стоян е не само предходник, а в определен смисъл и съвременник на Г. С. Раковски, В. Левски, Хр. Ботев, Г. Бенковски... Т. е. на всички борци след него. Показателно е, че мнозина от тях му се възхищават, оценяват го високо, а и му подражават. Оттук и актуалността на конкретно-историческите проблеми и идеи.

Освен пряк контакт, влияние, приемственост и развитие съществува и типологическа близост, кореспондиране между идеите от времето на Индже с тези от по-късно и днешно време; освен зависимост има и аналогии.

Тук обаче ще обърнем внимание на някои съзнателно използвани ключови думи и изрази, алузии и цитати, внушения и др.

5.1. През Възраждането : робството като сън, а ставането от сън – като свободен живот и борба, като възкресение; отвоюването – „Да бъдем пак каквито бяхме (Д. Чинтулов) и др.

5.2. От Освобождението до края на Втората св. война.

През 80-те и 90-те год. на 19. век се уреждат световни изложения в Европа и САЩ. Посещават ги редица българи. За тях пише Алеко Константинов в „До Чикаго и назад, „Бай Ганьо“ и др. Съпоставките между там и тук са нееднозначни. Негативни са и характеристиките на американския начин на живот.

Красноречиви и критиките на писатели от Светослав Минков до Никола Вапцаров – през следващите десетилетия.

5.3. По-специално внимание трябва да отделим на политическата емиграция в САЩ през Тоталитаризма (от 9.09.1944 до 10.11.1989 г. (Неин ръководител става Георги Михайлов Димитров (Гемето) Както се каза, там се издава в. „Свободна и независима България“.

5.4. Трябва да посочим имигрантите във Франция и САЩ – от 10.11.1989 г. до днес. Някои се завръщат. Едни са във властта, други – в опозиция. Проблемите и идеите се превръщат и в „политически некоректни“.

5.5. Във „Втория раздел“ на романа Индже е център на внимание. В словото му са цитирани (без кавички) мисли на Хр. Ботев и В. Левски.

Стратегията и тактиката на Индже за освобождението на България са свързани със „Системата на илтизама“ – откупуването на данъците срещу годишна вноска на султана. В речника на Найдено Геров се казва, че „илтизам“ е: „Всичко, что се продава от правителството на откуп“.

6. От концептуално-общ, надвремен и надпространствен характер

6.1. Освен отпращането (от времето на Индже към по-късното и днешно време) има

и препращане – от времето на Индже към предходните времена. Разказите на Златан провокират знанието на читателя за Алонсо де Охеда (българина Драган от Охрид), взел участие в експедицията на Христофор Колумб. А Индже говори за неуспеха на Търновското и Чипровското въстание.

Той, Индже войвода, казва, че по негово време се появили богати търговци и големи чорбаджии. И е прав – да вземем напр. Божил Чорбаджи, бащата на Г.С.Раковски, Васил Априлов. Но прояви на икономическо възможване има и преди това. Несъмнено буржоазно-капиталистическите отношения в Империята са най-вече след смъртта на Индже, свързани с реформите (Гюлханския хатешериф и Хатихумаюма). Тогава се появяват баш чорбаджиите, големите откупчици на данъците.

6.2. Ще повторим и добавим: Проблемите и идеите се отнасят за българската народопсихология и съдба, за нашия менталитет и поведение. Става дума и за поредния ни „Голям брат“ и непрекъснатата ни зависимост отвън.

6.3. Както се посочи, разглеждат се вечните проблеми за лично-човешкото и дълга, пътуването и завръщането („Вечното завръщане“), „ставането“ („Ставането“ е философема и по-общо – културогема).

6.4. Посочи се, че се разглеждат въпросите за робството (игото) и свободата, за приятелите и неприятелите, за свои и чужди, за вечните ценности. За тях се говори в Библията и в други сакрални текстове. По някои от тях у нас възникват дискусии, те придобиват злободневно-актуален смисъл.

6.5. Известни проблеми и идеи съществуват като реплики: за насила помохамеданчения еничарин Индже; за споменатото негативно отношение към богатството, чорбаджията, търговеца и др.

Предизвикателно-провокативен е въпросът за купуването на земя и придобиването на имоти днес – не само от чужденци. Съществува опасност от откъсване на части от страната ни.

6.6. По същество в романа се казва: „Светът е малък“; промените са „По света и у нас“. В либерално-глобалисткото време светът е „едно село“.

7. Героите-разказвачи.

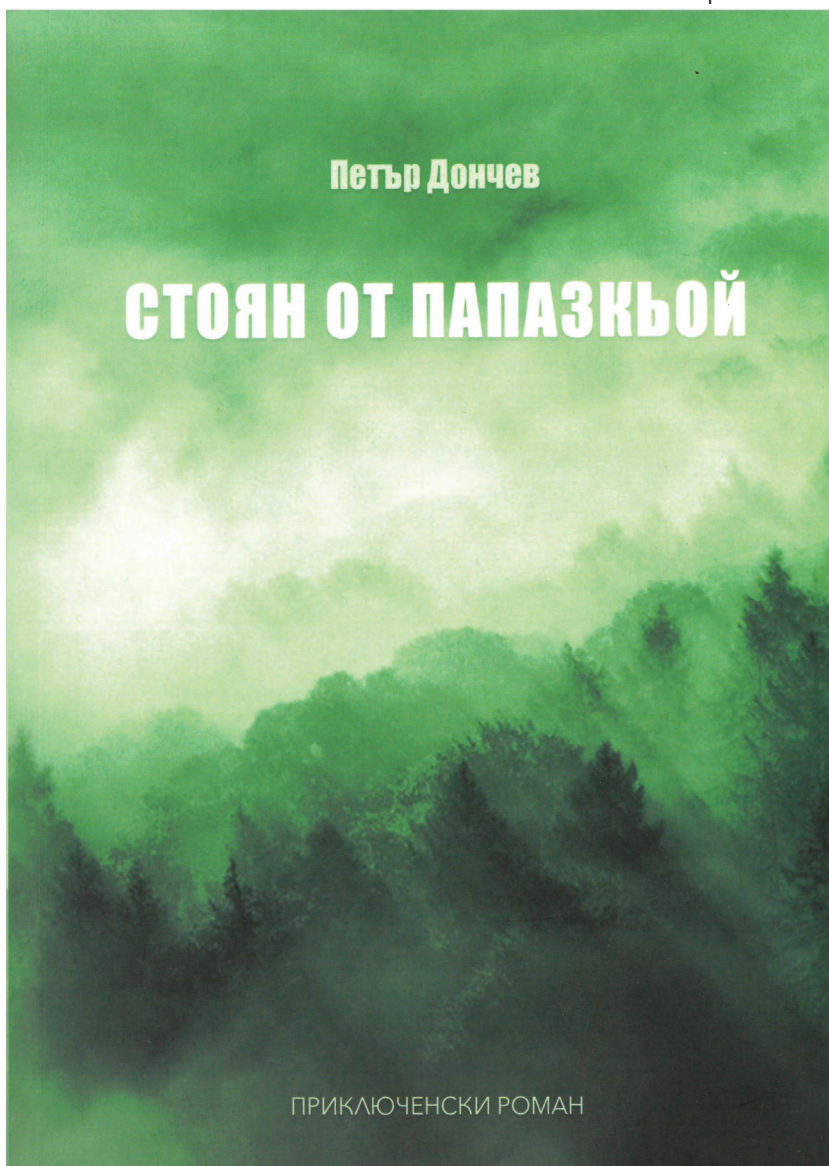
7.1. Златан – той е герой в смисъл на персона-лице в художественото произведение. Не знаем прототипа (прототипите на образа му). Може би авторът има предвид себе си – детско-юношеските мечти и стремежи, известни герои от детско-юношеската литература, от приключенски четива. Посочихме и редица произведения за Индже войвода: Петър Карапетров, Змей Горянин, Ема Йончева, Токораз Исто и др. Така освен за прототип – лице може да говорим и за различни източници като прототипи за художествения образ.

Златан е „вкоренен“ в своето пространство и време: роден е в Родопите (с. Петково), баща му е заможен търговец – той е родолюбец, готов да плаща за освобождението на България. Но той, Златан, се превръща в образ-идея или образ-концепция. Персона-

фицира най-напредничавите идеи не само на своето време и пространство.

Името Златан се свързва със златото – знак на ценностите. То е еталон, мярка. Чрез Златан ще се измерят ценностите у Индже.

Авторът провокира читателя. Препратката е към разказа „Индже Златистия“ от Михаил Вешим. Не случайно Индже е рус (той

е „Русия“). Обикновено русите коси се съчетават със сините очи... Във фолклора Индже е „Юнак со звезда на челото“, т. е. принц.

Оттук и провокациите спрямо приказките за Златното момиче, както и на индивидуалното творчество. В едноименния си разказ – Илия Волен пише за „Златановата мечта“. Обикновеният войник у Павел Вежинов е с извисени морални и героични дела – той е Златан Златанов. В „Хубавото момиче“ от Лада Галина майката обяснява, че името на дъщеричката ѝ се свързва със „злато“ „Ти си ни Златина, Златното момиче. Подновихме името на баба ти“.

7.2. Разказвачът... Като че Петър Дончев е имал предвид първите творби за Индже войвода – в чужбина и у нас. У Пушкин става дума за разказвача Лекс и за двете исторически лице като прототипи на Пушкиновия Кирджали (Тях ще да е имал предвид и Михаил Чайковски). Така е и при прототипите на Хубен войвода в „Горски пътник“ на Г. С. Раковски (Творбите на Пушкин, Раковски, Й. Йовков се превръщат в поражащо-генеративен модел за следващите творци).

Използва се „аз-повествование“ (разказ от първо лице), което е обхватно. В него са включени разказите на: бащата, стария грък, младия българин (Никола) в САЩ и др. И разбира се, на първо място в денотативно-референциален и комуникативно-функционален смисъл – разказа на Индже, който също е в „аз-форма“. Така П. Дончев си служи с похвата „разказ в разказа“ („разкази в разказа“), познат отдавна в литературата – наша и чужда. Той е и „подставено лице“ на автора Петър Дончев.

Чрез това първолично (лирическо) по-

вестование се скъсява дистанцията с читателя, дава се пряк израз на мисли, чувства, преживявания, правят се обобщения от различен характер.

Повествованието се стяга, постига се лаконизъм на изказа. Образец в това отношение е „малкият“ или „средният“ роман на Ем. Станев – „Антихрист“.

Използва се и „Той-повествование“ – третолично, епическо, обективно-дистанциращо. Златан свидетелства за чуто и видяното. На места разказът е пластичен. Открояват се някои епизоди, случки, детайли.

Петър Дончев използва една от двете версии за физическия образ на Индже. До голяма степен по нея е и рисунката на Борис Ангелушев. Макар и рядко, има я и психологическата характеристика.

Авторът (героят-разказвач) не е като в традиционния епически, „голям роман“ – всезнаещ, вездесъщ и всемогъщ. Той казва: „Трудно ми е да опиша колко ме развълнуваха тези думи на Индже“.

Няма и категорично знание – пак в края на романа свидетелства за видяното и се опитва да го разтълкува: Индже целува земята: „Може би целуваше земята българска. Може и праха на годеницата си, а може би и двете – така и не разбрах“.

По този начин авторът споделя и признава затрудненията си, но целта му е и да ангажира читателя да размисля, преценява, заключава.

За Индже се говори обективно-външно Много често, еднотипно-повторително: чрез появата на отвесната синя черта на челото; привичките

му да откъсва и дъвче тревички; мълниите в очите (Когато Индже е ядосан).

8. Индже Стоян е също герой разказвач. Може да се каже, че е средищен герой в романа и другият основен разказвач, но „от втора степен“, защото словото му е обрмчено от това на Златан.

Той разказва за родното си място, за родителите си, еничарството и т. н. Характеристиките на кърджалията Индже са най-вече по казаното от Панайот Маджаров – те са негативни, ужасяващи: Индже е закоравял престъпник, завършен злодей...

И той се самохарактеризира: „Бях строен и тънък в кръста, но с широки плещи, като сега“. Едър и силен, той израства като професионален воин – „никой не можеше да ми излезе на среща“. Обичал славата. Решил да бъде „много известен и всички да говорят за мене“.

9. За двете части на романа и двамата герои-разказвачи

9.1. Двамата герои-разказвачи не само се различават, но и се допълват, а в крайна сметка се обединяват чрез по-другите приключения (на патриотичното служене, както и на мисълта), превръщат се в един герой. Можем да ги сравним с две взаимно насочени едно към друго огледала. Всеки вижда себе си в другия. Като че става въпрос за „сиамски близнаци“, за своеобразно „сдвоен образ“, за „събирателен образ“, за един „общаващ“ образ.

Като герои Златан и Индже са революционери. С идеите и практиките на времето, те правят историята. А като разказвачи са сътворители на художествени светове.

Продължава в следващия брой